

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 34-35 (1997)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 34-35 (1997)

Η εκπαίδευση στην Πρέβεζα

Κ. Παπαγεωργίου

doi: [10.12681/prch.29245](https://doi.org/10.12681/prch.29245)

Copyright © 2022, Κ. Παπαγεωργίου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαγεωργίου Κ. (2022). Η εκπαίδευση στην Πρέβεζα. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (34-35), 47–51.
<https://doi.org/10.12681/prch.29245>

Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

πρώην Δ/ντής Νομαρχίας Πρέβεζας

Η Εκπαίδευση στην Πρέβεζα

Προλεγόμενα

Ο Παν. Αρχιμανδρίτης Φιλάρετος Βιπάλης, στην εργασία του "Η Θεοφάνειος Σχολή Πρεβέζης", η οποία εδημοσιεύθη εις το περιοδικό *Μνήμη Σουλίου*, Αθήνα 1980, σημειώνει ότι το πρώτο Σχολείο που ιδρύθηκε στην Πρέβεζα, είναι εκείνο του Αγίου Κοσμά. Την ίδρυσή του την τοποθετεί το 1800, οφείλεται δε η ίδρυσή του στις ενέργειες των προκρίτου της Πρεβέζης Ιωάννη Γενοβέλη και του Μητροπολίτη Άρτης και Πρεβέζης κ. Ιγνατίου ο οποίος ως συνδεόμενος με κάποια φιλία με τον Αλή Πασά εξησφάλισε την σχετική προς τούτο άδεια και με πρώτο Σχολάρχη τον Πρεβεζιάνο Κων/νον Αθανασίου Μάνον και τέλος ότι την δαπάνη λειτουργίας του την εκάλυπταν τα Μοναστήρια.

Αν και δεν αναφέρεται σε πηγές ή

πηγή γραπτή ή προφορική παράδοση, απ' όλα τα παραπάνω τα οποία συνθέτουν το όλον θέμα της ιδρύσεώς του, ανταποκρίνονται στα ιστορικά δεδομένα μόνο τα αναφερόμενα πρόσωπα:

Την εποχήν εκείνη ήτοι στις αρχές του 19ου αιώνα στα Ιωάννινα λειτουργούσε η Μπαλαναία σχολή (1725-1820). Η φήμη των Σχολείων και των διδασκάλων των Ιωαννίνων είχε περάσει τα τοπικά όρια και εκτός των άλλων την εποχή εκείνη μεσουρανούσαν στα Ιωάννινα, οι νεωτεριστές Ψαλίδας και Βηλαράς τους οποίους εκτός των άλλων τιμούσε με την φιλία του ο τρομερός Βεζύρης Αλή Πασάς, ο οποίος όχι μόνο δεν ημποδίζει την μάθηση αλλά και την βοηθούσε και συνέτρεχε με κάθε τρόπο αφού άλλωστε καμμιά διάκριση δεν έκαμε ανάμεσα στην πίστη Χριστιανών-Μουσουλμάνων

και Εβραίων.

Ο Περαιβός στην ιστορία Σουλίου και Πάργας, σελίς 42, γράφει ότι, «*παρ' ουδενός άλλου Πασά επιμήθησαν οι Έλληνες εν υψηλοίς και απηγορευμένοις κατά τον Οθωμανικόν Νόμον υπουργήμασι*» και πολύ περισσότερο στο σύντομο χρονικό διάστημα Οκτώβριος 1798 - Μάρτιος 1800 που ο Αλής κατέλαβε την Πρέβεζα και κατά κάποιο τρόπο την εκυβέρνησε, οι Πρεβεζάνοι όχι μόνο δεν κατεκτήθησαν αλλά και εγοήτευσαν τον Αλή ο οποίος τους θεωρούσε φίλους του. Την μόνη ζημιά που υπέστη η Πρέβεζα κατά τα πολεμικά γεγονότα του Οκτωβρίου του 1798 ήσαν αυτοί που επλήγησαν διότι βοήθησαν με τα όπλα τους Γάλλους Δημοκρατικούς.

Οι Πρεβεζάνοι, όταν η πόλις των αυτονομήθηκε με τις άλλες πόλεις, Πάργα, Βόνιτσα και Βουθρωτό (1800-1807), με την συνθήκη της 21 Μαρτίου 1800 μεταξύ Ρώσων και Τούρκων και κατέστησαν ελεύθερες νησίδες μέσα στο Κράτος του Αλή Πασά, σκέφθηκαν ως Διοίκηση πια να ιδρύσουν ένα κοινό Σχολείο, («*προς εκρίζωσιν των φθοροποιών αποτελεσμάτων τα οποία φέρνει η αμάθεια και η οκνηρία των νέων*» κατά την εισήγηση του θεσπίσματος ιδρύσεώς του).

Ημείς ερευνώντας το Αρχείο της Πρεβέζης (Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Νικοπόλεως & Πρεβέζης) της εποχής εκείνης για την εύρεση στοιχείων περί του εσωτερικού δικαίου Διακυβερνήσεως της ελεύθερης αυτής πόλεως, που η υποδειγματική οργάνωση και η ένωσή των εις συμπολιτεία αυτών, αποτελεί λαμπρά σελίδα εις την ιστορίαν του προεπαναστατικού Ελληνισμού, εντοπίσαμε στοιχεία τα οποία με ακρίβεια και συνέπεια

συνθέτουν την ίδρυση του πρώτου “**Δημοσίου Σχολείου**” εις την Πρέβεζα από την Διοίκηση αυτής με το θέσπισμα της 20 Απριλίου 1803.

Συνεπώς η Πρέβεζα κατέχει το πρόνομιον της ιδρύσεως εις τον τότε Τουρκοκρατούμενον Ελλαδικό χώρο του πρώτου “**Δημοσίου Σχολείου**”, με συνέπεια η Θεοφάνειος Σχολή, το κόσμημα αυτό της Πρέβεζας με την αιωνόβια λειτουργία της και παρουσία της εις την εκπαίδευση των Πρεβεζάνων να δύναται να θεωρηθεί ως συνέχεια του πιο πάνω σχολείου.

Επί τούτοις σημειούμε ότι και αυτή η επάνησος Ρεπούμπλικα (1800-1807), δημιούργημα και αυτή της πιο πάνω συνθήκης της 21 Μαρτίου 1800, μόλις το 1805 ίδρυσε στην Κέρκυρα Δημόσιο Σχολείο το της Τενέδου, με πρώτους διδασκάλους τον εκ Πάργης ιερέα Ανδρέα Ιδρωμένο και τον αγωνιστή Χριστόφορο Περαιβό.

Παρατίθεται αυτούσιο το Θέσπισμα της 20ής Απριλίου 1803:

«Πρέβεζα 20 Απριλίου 1803

Αρχείον Πρεβέζης φάκελλος 20ός

Εις το έκλαμπρον Κογκλάβιον τακτικής συντάξεως του ολοκλήρου Σώματος.

*Η Αναφορά οπού επαρίσασεν των ευγενών Προέδρων, ο περίβλεπτος πολίτης κύριος Ιωάννης Γενοβέλης δια την ανακαίνησιν ενός κοινού Σχολείου έφε-
ρεν την αγαλίασιν ταύτης της συγκλήτου. Τα φρονήματα οπού παρασταίνει διάμε-
σον οπού επροσπάθησαν είναι άξιος του
ζήλου του πατριωτισμού του, αλλά και
εμπύχωσιν της αρετής αυτού, διορίζο-
ντας ομογνωμώνως και υπερασπίζεται ό-
τι η αυτή η αναφορά και ρεγγιστράρισμα*

κατόπιν της παρούσης εις φήμην τον αναφερτόν και εις παράδειγμα των μεταγενεστέρων.

Κάνοντας προσέτι ανταξίαν σκέψην η σύγκλητος εις την τοιαύτην αναγκαιότητα την αποστολήν εγνώρισαν πρώτον από κάθε άλλον ευλογοφανές την εκλογήν τριών αξίων και εναρέτων υποδειγμάτων με έδνυμα επιτρόπου ήτοι επισιτών του κοινού σχολείου δια να φροντίσουν πρώτον δια την οικοδομήν του κοινού καταλλήματος συνάζοντας τα σόλδια από τους ζηλωτές και πλουσιοδώρας αφιερώτας οπού εις την αυτήν αναφοράν φαίνονται δια να ερευνήσουν και να συνάξουν όλας ταις άλλαις αφιερώσεις όπου δια το αυτό σχολείον έκαναν οι διευθύνοντες συμπολίτες μας δια την καλήν έκβασιν του οποίου άρθρου θέλει εύρουν οι επιστάτες πάντοτε έτειναν τον βραχίωνα της διοικήσεως και τέλος πάντων δια να έχει ο ζήλος τους να μην αφίσει κανένα μέσον οπού να γνωρίσει αναγκαίον δια το καλόν τέλος της τοιαύτης υποθέσεως κρατούντες από το μα νέγγιστο ρεγγίστρο δια περισσότεράν τιμήν και καντελιά ονοματίσθησαν λοιπόν δια επίτροποι ήτοι επιστάται του κοινού σχολείου ο κ. Ιωάννης Γενοβέλης - ο Κώστας Παπαλέξης και ο Αντώνιος Βαλεντίνης, οι οποίοι ψηφισθέντες έλαβον όλας τας ψήφους με το ναι και εδιορίσει έτσι από το παρόν θέσπισμα ως ακόλουθον αναφοράν να τους δοθεί ίσον δια φως τους και δια την ενέργειαν του παρόντος θεσπίσματος.»

Ακολουθεί η αναφορά:

«Ευγενέστατοι πρόεδροι,

Πόσον είναι αναγκαίον εις κάθε πόλιν και λαόν η σύστασις των σχολείων ως πράξεις που μαρτυρούν και αποδειχνουν από αυτάς κρέμεται η παιδεία των νέων και η καλλιέργεια του νοός οι οποίοι καταθλιμένοι από την αμάθειαν και υστερημένοι από τα μέσα δια ν' αποκτήσουν την παιδείαν βυθίζονται εις την οκνηρίαν και εις την ευτέλειαν και κατασταινουνται δυστυχείς από αυτά ως επί το πλείστον βλασιάνουν τα βλαβερά ελαττώματα εις τους συμπολίτες μας, αλλά με το σχολείον όχι μόνον αποκτώνται οι επιστήμες ως τοιούτον αναγκαίον εις κάθε ..... (*) αλλά ακόμη σχηματίζουν και την καλήν ..... το όφελος του συμπολιτεύματος και τον Χριστιανισμόν ..... υπό την κραταιάν σκέπην. ....

Εις την απόκτησιν τοιαύτης δόξης σθεναράς ..... υψηλής επιστήμης ως αθλητές ακολουθούντες την κοινήν γνώμην τόσων γενεών και πολιτειών παρασταινεται η περίστασις του Κυρίου Κωνσταντίνου Αθανασίου. Ο συμπολίτης μας αυτός έχει τάξει να λάβει το έργον του διδασκάλου και να καταγίνεται όλος εις αυτό δια να διδάξει τους νέους μας την γλώσσαν μας και την ηθικήν διδασκαλίαν τόσην επάναγκες εις την πατρίδα μας όπου δια να εμπυχωθεί και ορηθείς διδάσκαλος εις ένα έργον τόσον θεάρεστον και επωφελές έχει χρειάν από την υπεράσπισιν της Διοικήσεως εγώ ο ταπεινός συμπολίτης Ιωάννης Γενοβέλης τον προβάλω εις την φροντίδα σας και τον προσφέρω αντ' αυτόν δια ετήσιον μι-

(*) Με τα σημειούμενα κενά (.....) δηλούται ότι το πρωτότυπον κείμενον είναι δυσανάγνωστον.

σθόν γρόσια 180. Τα μεν πενήντα από τον πανιερότατον Ιωαννίνων, τα δε εκατόν από τον πλουσιόδορον ιεράρχην μας, τα δε τριάκοντα από τον ευγενή Λογοθέτην κύριον Νικόλαον Χαλκιοπούλου όπου εμπροσθεν σας εκινήθει λόγος περί τούτου τις προάδες και οι πανιερότατοι ως ποιμένες του χριστεπώνυμου λαού και ερασιές της σοφίας και ο άλλος ως καλός πολίτης υποσχέθησαν να τα δώσουν δια το εναποληφθέν τον μισθόν του και ανοικοδόμησιν του κοινού καταλήμματος κρέμεται από τον ζήλον της αφεντιά σας όπου ..... να εύρει τα μέσα της ..... για την αποκατάστασιν τοιούτου αγαθού και επαινετού έργου χάρις Αμίν.

Ν. Ρέντζος Πρόεδρος
Αγ. Βαλεντίνης
Ν. Γκριτζάλης »

Παρατίθεται κατωτέρω το θέσπισμα της 14ης Σεπτεμβρίου 1803 το οποίο καθορίζει τα των πόρων λειτουργίας του σχολείου:

«Πρέβεζα 14 Σεπτεμβρίου 1803
Αρχεῖον Πρέβεζας - φάκελλος 20ός
Εἰς το ευγενές Κονκλάβιον - Ἐκτακτος σύναξις.

Ἡ φρόνησις ταύτης της αξιοσεβάστου ομνηγύρεως γνωρίζοντας τα φθοροποιά αποτελέσματα όπου εἰς πάσαν πόλιν φέρνουν ἡ ἀμάθεια, ἡ οκνηρία και ἡ ανεμελιά των νέων εστοχάσθη να ξεριζώσει τοιαύτα βλαβερά ελαττώματα με την διόρισιν της συστάσεως ενός κοινού σχολείου και με το Σεβάσμιον θέσπισμα της 20 Ἀπριλίου του ἔτους τούτου, ἐκλεξε διαθεμελιωτάς τοιαύτης αναγκαίας συστάσεως τους κυρίους Ἰωάννην Γενοβέλην, Κώσταν Παπαπολύζου και Αντώνιον

Βαλεντίνην.

Αυτοί οι ενάρητοι πολῖτες ἐδέχθησαν μετὰ πάσης χαράς το βάρος όπου ἡ πατρίς τους ἔδωσε. Μάλιστα ο Γενοβέλης πλέον ἐνθερμος και φιλόπατρις ἐδέχθη προσπαθώντας και ξένες βοήθειες δια την καλήν ἐκβασιν και επακολουθήσιν τοιούτου ἱεροῦ ἔργου. Ἐπρόβαλεν περί πλέον ἡ φρόνησίς του και ἕτερα ωφελήματα, μέσα πλὴν ἡ περίστασις της πολιτείας μας και ἄλλες βαρύτατες φροντίδες μας ἠμποδίσαν να πάρωμεν ὡς πρότινα.

Δια τούτο ἡ προεδρία θερμῶς προβάλλει τις κάτωθεν προβλέψεις.

Α) Ὅτι οι ἐπίτροποι της κάθε ἐκκλησίας να ἔχουν ἀπαραίτητον χρέος εἰς κάθε κυρώνυμον και εορτάσιμον ἡμέραν μετὰ το Ἅγιον Ευαγγέλιον να ζητοῦν ἐλεημοσύνην δια το σχολεῖον και τα σόλδια όπου ἠθέλεν συνάξουν να τα περνοῦν ἀφεύκτως τον κάθε μήνα εἰς χεῖρας των ἀνω μελετημένων θεμελιωτῶν του Σχολείου λαβαίνοντας ἀπό τσῆ αυτούς Ρετζιβούτα δια καντελάτους και οι θεμελιωτές παρ' ὁμοίως ἔχουν χρέος τον πάσα χρόνον να δίδουν Ἀ/σμόν της Διοικήσεως τόσον εἰς το ἔσοδον ὅσον και στο ἔξοδον όπου ἠθέλε κάμουν.

Β) Περί πλέον δια μέσου του παρόντος να ἐπιτευχθεῖ σφοδρός ο ζήλος των Νοταρίων ταύτης της πολιτείας να ἔχουν εἰς το ἐξῆς χρέος ἀφευκτον να ἐρωτοῦν εἰς τας διαθήκας και να παρακινοῦν τους διατάκτας να κάμουν ἀφιέρωση εἰς το σχολεῖον, ἀπέχοντας να ἐρωτοῦν δια τα σπιτάλια και ἄλλα ἀνωφελή όπου δεν υπάρχουν και μετὰ την ἀποβίωσιν του διατάκτου όπου ἠθέλε κάμει ἀφιέρωσιν εἰς το Σχολεῖον να ἔχουν ευθύς οι Νοτάριοι χρέος να το δίδουν εἰς φως των θεμελιωτῶν δια την συνεχή παραλαβὴν ἡ

οποία θέλει ακολούθως με τον τρόπον ο-
πού εδιορίσθη εις το πρώτον κεφάλαιον.

Γ) Θέλουσι έχουν χρέος οι Νοτάριοι
εις διορίαν ημέρας 8 (οκτώ) από την ει-
δοποίησιν του παρόντος να κάμουν α-
κριβή έρευναν εις τας βίβλους των εάν
άφησαν εις το απερασμένον τινές ελεπ-
μοσύνην δια το σχολείον δια να το δώ-
σει εις φως της αγρύπνου προμηθείας
των θεμελιωτών δια τούτο λαβών.

Εις το περιεχόμενον του ψηφοδοχέ-
ως εις κρίσιν απεφασίσθη από άρθρον
εις άρθρον το άνωθεν θέσπισμα και έλα-
βον όλα τα άρθρα τους ψήφους όλους
εις το Ναι και από το παρόν θέλει δοθεί
ένα ίσον εις όλας τας εκκλησίας εις εί-
δησιν των επιτρόπων και παρομοίως ό-
λων των Νοταρίων και θεμελιωτών δια

φως τους και δια την εντελεσάτην ενέρ-
γειαν του παρόντος θεσπίσματος.

Ν. Ρέντζος Πρόεδρος
Ν. Κιριζίλης Πρόεδρος »

Τα πιο πάνω ικανοποιούν τον ερευ-
νητή μόνο ως προς το σημείο της ιδρύ-
σεως από την Διοίκηση της πόλεως Πρε-
βέζης, "Δημοσίου Σχολείου". Αν ο Πα-
νοσιολογιώτατος κ. Φ. Βιτάλης σημείωνε
από πού έσχε τις πληροφορίες του για
την ίδρυση το 1800 πρώτου Σχολείου
στην Πρέβεζα, θα ακολουθούσε έρευνα
και ίσως βρισκότανε η άκρη. Από την εν
τέλει διαθήκη της κυρίας Π.Α.Β. Σχολείο
λειτούργούσε στην Πρέβεζα από το
1796, με διδάσκαλο τον κυρ Διονύσιο.
Το όλο θέμα χρήζει έρευνης.

Σημείωση ερευνητού: Όπου οι λέξεις «το έκλαμπρον κογκλάβιον τακτικής συνάξεως του ολο-
κλήρου σώματος», νοείται ότι η σύναξη αποτελείτο από τους εκπροσώπους Πρεβέζης, Πάργας
και Βονίτσας, οι οποίοι μετά των έξι κογκλαβιστών συνέθεταν τη «Βουλή» τρόπον τινά, η
οποία και εξέδιδε «θέσπισμα», δηλ. πράξη νομοθετικού περιεχομένου.